

TEISINGUMO SPRENDIMAMS ĮTAKOS TURINTYS SKIRSTYMO IR PROCEDŪRINIAI VEIKSNIAI

Asistentas Alfredas Laurinavičius

Lietuvos teisės universitetas, Socialinio darbo fakultetas, Psichologijos katedra
Ateities g. 20, 2057 Vilnius
Telefonas 271 45 14
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Bendrosios psichologijos katedra
Didlaukio g. 47, 2057 Vilnius
Telefonas 276 25 71, 8 673 01958
Elektroninis paštas alfredasl@takas.lt

Pateikta 2002 m. rugsėjo 25 d.

Parengta spausdinti 2002 m. spalio 7 d.

*Recenzavo Lietuvos teisės universiteto Socialinio darbo fakulteto Psichologijos katedros profesorius
habil. dr. Viktoras Justickis ir šios katedros docentė dr. Rita Žukauskienė*

Santrauka

Gyvenant kartu žmonėms būtina derinti tarpusavio interesus. Vienas interesų derinimo principų yra teisingumo normos. Subjektyvūs teisingumo vertinimai susiję su tuo, kiek – daugiau ar mažiau – individas sutinka su konkrečiu ginčo sprendimu. Teisingumo vertinimai ypač svarbūs sprendžiant ginčus ir konfliktus. Subjektyvus sprendimas, kas yra teisingumas, apibūdinamas kaip asmeninio suinteresuotumo ir būtinybės laikytis socialiai priimtinių normų ir teisingumo taisyklių sprendžiant ginčą kompromisas. Straipsnyje apžvelgiami veiksniai, turintys įtakos subjektyviems teisingumo vertinimams sprendžiant ginčą. Apžvelgiamos psichologinių teisingumo tyrimų rezultatų taikymo galimybės sprendžiant ginčus. Taip pat aptariamos kai kurios psichologinių teisingumo teorijų taikymo praktikoje problemos.

Pagrindinės sąvokos: socialinė psichologija, teisingumas

Teisingumo samprata ir subjektyvus teisingumo poreikis

Teisingumas yra neatsiejama žmonių socialinio gyvenimo dalis. Tam, kad būtų įmanomas ilgalaikis žmonių tarpusavio sugyvenimas, turi egzistuoti ir tam tikros to sugyvenimo normos. Negali būti visuomenės be teisingumo sampratos. Teisingumas – tai tam tikras principas, skirtas reguliuoti žmonių tarpusavio santykius galimo jų nesutarimo atveju. Teisingumo principai visuomenėje yra pradinio susitarimo objektai. Jie priimami tam, kad jais būtų galima vadovautis bendradarbiaujant. Jie turėtų reguliuoti visus kitus susitarimus. Kaip atskiras žmogus nusprendžia, kas jam yra gėris ir kas blogis, taip ir žmonių grupės turi nuspręsti, ką laikyti teisinga ir ką neteisinga (Rawls, 1971, p. 26).

Teisingumas svarbus ne tik teoriniu požiūriu. Jis nėra tik filosofų ar sociologų susidomėjimo objektas. Taikant teisingumo kriterijų gali būti įvertinti visi asmeniniai ir grupiniai santykiai, o to vertinimo pobūdis gali nulemti tolesnę tų santykių plėtrą. Visose visuomenėse ar grupėse aukštesnę socialinės hierarchijos pakopą užimantys visuomenės nariai stengėsi ir stengiasi pateikti savo veiksmus ir sprendimus taip, kad jie atitiktų daugumos teisingumo sampratą. Taip bandoma išlaikyti stabilumą ir paramą sau. Visos grupės ir organizacijos neišvengiamai susiduria su klausimu, kaip skirstyti išteklius ir bausmes (Tyler, Boeckmann, Smith, Huo, 1977, p. 10).

Teisingumo vertinimai domina socialinės psichologijos specialistus, nes teisingumo standartai yra socialinės tikrovės kūrinys. Jie nekyla tiesiogiai iš fizinės tikrovės. Juos sukuria ir palaiko individai, grupės, organizacijos, visuomenė. Teisingumo taisyklės taikomos tik tuo atveju, jeigu dėl jų susitariama.

vertinimas

Aš Visuomenė, grupė

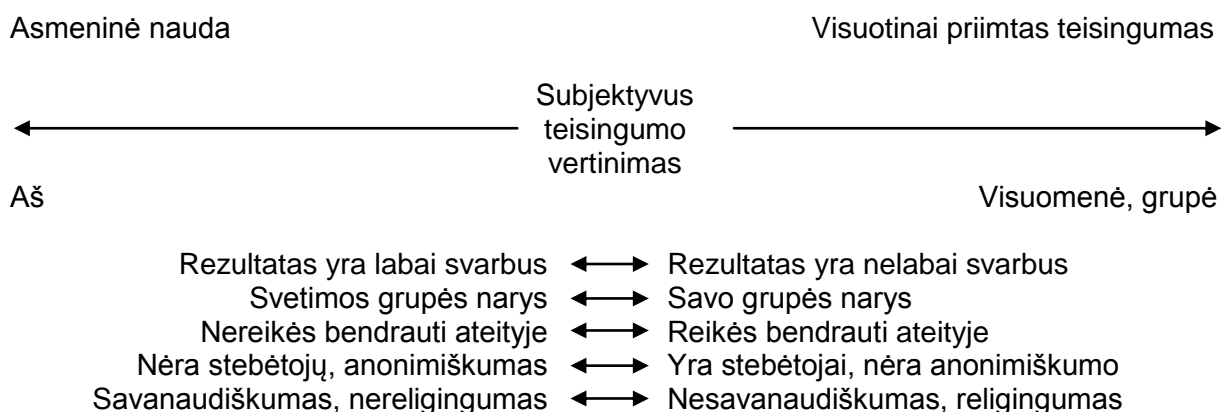
Šioje schemoje labai aiškiai matyti, kad asmeniškai naudingas situacijos sprendimas skiriasi nuo to, kaip ta situacija turėtų būti išspręsta remiantis visuotinai priimtomis normomis bei teisingumo principais. Asmeniškai suinteresuoto ir nesuinteresuoto pašalinio stebėtojo teisingumo vertinimai turėtų skirtis. Ta pati bausmė ir tas pats apdovanojimas suinteresuoto ir nesuinteresuoto asmens bus įvertinti kaip skirtingai teisingi.

Egocentrizmas, asmeninis suinteresuotumas gali būti suprastas dvejopai: asmuo yra suinteresuotas gauti kuo daugiau naudos sau (ir patirti kuo mažiau nemalonumų), taip pat poreikiu numatyti socialinę tikrovę bei tolesnę tarpusavio sąveiką. Sėkmingai numatyti įmanoma tik tuo atveju, jeigu šalys laikosi nustatytų normų, o kartu ir bendros teisingumo sampratos.

Veiksniai, darantys įtaką skirstymo teisingumo vertinimams

Teisingumo vertinimai labai priklauso nuo skirstymo taisyklių, tai yra nuo to, kokios skirstymo taisyklės taikomos. Dažniausiai taikoma skirstymo pagal nuopelnus taisyklė, t. y. tinkamai pasielgęs žmogus turi būti apdovanotas, o netinkamai – nubaustas. Apdovanojimo arba bausmės dydis turi atitikti nuopelnų arba nusižengimo dydį. Ši taisyklė dažniausiai taikoma tais atvejais, kai kalbama apie atsakingus, suaugusius žmones. Tais atvejais, kai kalbama apie mažiau atsakingus asmenis (vaikus, neįgaliuosius), taikoma lygybės taisyklė, t. y. apdovanojimai yra vienodi visiems ir nepriklauso nuo nuopelnų (Wagstaff, 1997, p. 444–448). Sprendžiant konfliktą ar ginčą, kai šalių santykiams būdingas priešiškas ir skiriasi jų nuopelnų bei teisės į ginčo objektą vertinimai, labai sunku pasiekti abiem šalims priimtina ir teisingą sprendimą (Tyler, 2000, p. 117–125).

Kaip jau buvo minėta, subjektyvius teisingumo vertinimus galima suprasti kaip asmeninės naudos ir visuotinai priimtinių normų bei teisingumo kompromisą. Sprendimams dėl to, kas teisinga, įtakos turi labai daug įvairių veiksnių, nulemiančių tai, koks sprendimas – ar labiau asmeniškai naudingas, ar visuotinai pripažįstamas teisingu – bus priimtas. Kai kurie iš šių veiksnių pavaizduoti toliau pateiktoje schemoje.

Vienas tokių veiksnių yra sprendimo svarba. Jeigu sprendimas gali nulemti labai daug ir ginčo objektas yra gyvybiškai svarbus, teisingumo vertinimai tampa mažiau svarbūs, žmogus būna suinteresuotas tik asmenine nauda. Tačiau yra tyrimų, kurie nepatvirtina šio dėsningumo. Netgi labai rimtose kriminalinėse bylose, kur įkalinimo terminas gali siekti 20 metų, kaltinamajam svarbu, kad nuosprendis būtų teisingas (Tyler, 1990, p. 84).

Teisingumo kriterijaus taikymas taip pat priklauso nuo to, su kuo palaikomi santykiai. Čia pasireiškia socialinė kategorizacija: teisingumas tampa mažiau svarbus santykiams su

svetimos etninės ar socialinės grupės atstovais; pagrindiniu situacijos vertinimo kriterijumi tampa asmeninė nauda (Tyler, 2000, p. 117–125). Tai gali labai apsunkinti skirtingų socialinių ar etninių grupių atstovų ginčus ir konfliktus, nes šiuo atveju abi šalys gali nesijausti įsipareigojusios taikyti tas pačias socialines taisykles sau ir savo oponentams.

Teisingumo taisyklės taikomos netgi svetimų grupių atstovams tais atvejais, kai tikimasi ateityje bent minimaliai bendradarbiauti (Tyler, 1990, p. 178). Būtinybė bendradarbiauti numato tai, jog turi būti tam tikros bendradarbiavimo taisyklės ir tam tikras sutarimas dėl jų, taigi ir tam tikra teisingumo samprata. Yra didesnė galimybė ginčą ar konfliktą užbaigti bendru susitarimu, jeigu abi šalys suvokia, jog ir po šio ginčo reikės palaikyti tarpusavio santykius bei ateityje spręsti panašias problemas (gyventi viename rajone, dirbti viename darbe).

Socialinėje psichologijoje gerai ištirta tai, kaip anonimiškumas arba jo nebuvimas daro įtaką socialinių normų laikymuisi ir nesilaikymui (Suslavičius, Valickas, 1999, p. 180). Viešumas ir anonimiškumo nebuvimas paprastai skatina žmogų labiau vadovautis visuotinai priimtomis normomis ir teisingumo samprata. Siekdami aplinkinių palankumo ir teigiamo vertinimo žmonės linkę pabrėžti nesavanaudiškus savo veiklos motyvus, tuo tarpu anonimiškumas sudaro sąlygas vadovautis asmeninės naudos principu.

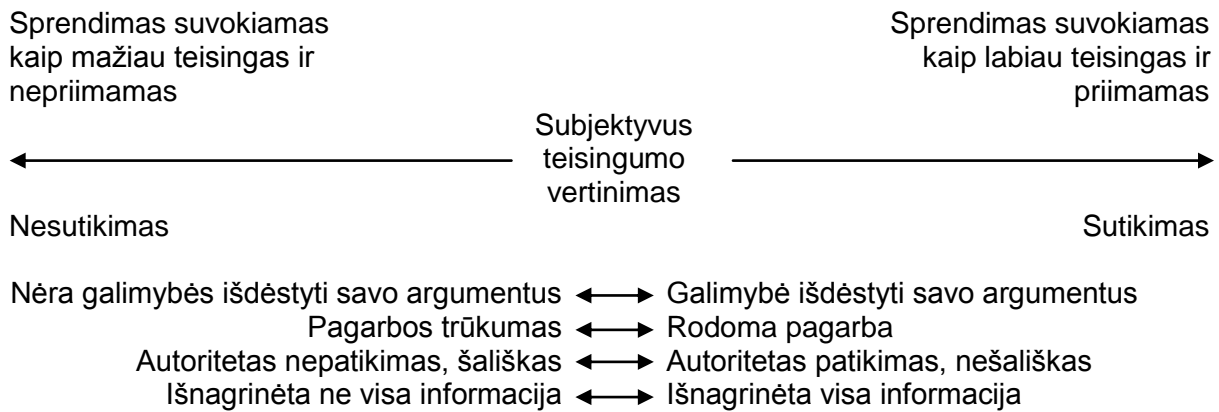
Teisingumo vertinimams įtakos turi ir asmeninės savybės, idealai, vertybės. Aktyviai praktikuojantiems tikintiesiems būdingas altruistiškas elgesys ir nesavanaudiškumas (Maers, 2000, p. 616). Religiniai žmonės suvokia pasaulį ir tai, kas aplink vyksta, kaip labiau teisingą, taip pat pateikia mažiau skriaudos ir diskriminacijos savo atžvilgiu atvejų (Pepitone, L'Amand, 1997, p. 83–101). Sunku išvardyti visus veiksnius, kurie gali turėti įtakos suvokiamam teisingumui, nes teisingumo sprendimams įtakos turi situacijos ypatumai, su asmenybe susiję veiksniai ir kultūroje vyraujančios normos. Teisingumo vertinimams įtakos turi ne tik skirstymo proporcija, tačiau ir tai, kaip tas skirstymas atliekamas. Šie veiksniai priskiriami procedūrinio teisingumo veiksniams.

Teisingumo vertinimams įtakos turintys procedūriniai veiksniai

Visuomenėje ar grupėse esant skirstymo ar konfliktinei situacijai egzistuoja ne tik su skirstymu susijusios visuotinai pripažįstamos normos, tačiau ir tam tikra bendra samprata to, kas yra teisinga procedūra, padedanti priimti teisingą sprendimą. Galima teigti, kad teisingumo vertinimus lemiančios normos yra dviejų kategorijų: apibrėžiančios skirstymo rezultatus ir apibrėžiančios procedūras, t. y. tai, kaip turi vykti skirstymas ir ginčo sprendimas. Kaliniai ir studentai pasirenka tokius pačius hipotetinio ginčo nagrinėjimo būdus ir procedūras (Lind, Tyler, 1988, p. 86). Asmens bruožai neturi jokios įtakos vertinant procedūrų teisingumą. Skirtingi žmonės teisingas procedūras apibrėžia vienodai (Tyler, 1990, p. 157).

Procedūros labiau negu skirstymo rezultatai turi įtakos sprendimus priimančių aukštesnių asmenų ar institucijų vertinimams. Nepaprastai sudėtinga surinkti visą su skirstymu susijusią informaciją. Pavyzdžiui, norint nuspręsti, ar teismo sprendimas asmens atžvilgiu yra teisingas ar ne, jam reikia turėti informacijos apie panašių bylų sprendimus arba nuosprendžius, o tai dažnai, ypač pirmą kartą dalyvaujant teisminiame nagrinėjime, gali būti neįmanoma. Daug paprasčiau įvertinti procedūras, elgesį bei tai, ar leidžiama pareikšti savo nuomonę, ar rodoma pagarba, ir šie faktai padeda sprendžiant bylą. Jeigu procedūros suvokiamos kaip teisingos, žmogus mano, kad po kurio laiko į jo nuomonę vis tiek bus atsižvelgta (Tyler, 1990, p. 108). Jeigu būdas, kuriuo daromas sprendimas, suprantamas kaip teisingas, užtikrinama didesnė parama sprendimus priimantiems asmenims. Tai pasakytina netgi apie tuos žmones, kuriems priimti sprendimai yra nepalankūs (Lind, Tyler, 1988, p. 71).

Kokios savybės ir kriterijai būdingi subjektyviai teisingomis laikomoms procedūroms? T. R. Tyleris (2000) teigia, kad nors ir galima išskirti septynis, aštuonis ar daugiau veiksnių, darančių įtaką suvokiamam procedūrų teisingumui, tačiau pagrindiniai yra keturi: 1) galimybė dalyvauti priimant sprendimą ir jį paveikti (balso efektas), 2) forumo, trečiosios šalies neutralitetas, 3) ginčą sprendžiančios šalies patikimumas, pasitikėjimas ja ir 4) autoriteto rodoma pagarba žmogui.

Kai kurios procedūrų savybės, nulemiančios palankesnę procedūrų vertinimą, yra instrumentinio pobūdžio. Tos savybės leidžia geriau kovoti už savo interesus, juos ginti ir jiems atstovauti. Manoma, kad besibylinėjantys žmonės nori kontroliuoti ginčo sprendimo rezultatus, daryti jiems kiek įmanoma didesnę įtaką. Tokiu atveju, kai abi ginčo šalys gali susitarti dėl bendro sprendimo ir aktyviai dalyvauti jo ieškant, sprendimas bus suvokiamas kaip teisingesnis. Kuo daugiau galimybių pareikšti savo nuomonę iki sprendimo priėmimo, tuo dažniau procedūros suvokiamos kaip teisingos. Tais atvejais, kai šalys negali to daryti tiesiogiai (pvz., teismo nagrinėjimo atveju, nes sprendimą priima trečioji šalis), proceso kontrolė yra netiesioginė (Lind, Tyler, 1988, p. 96). Galimybė išdėstyti savo argumentus, užduoti klausimus kitai šaliai suteikia tam tikrą netiesioginę sprendimo kontrolę.

Tačiau galimybė pareikšti savo argumentus ir balso efektas palankiai veikia suvokiamą procedūrų teisingumą ir tais atvejais, kai ginčo subjektai žino, jog jų argumentai nedaro įtakos sprendimui. Galimybė pareikšti nuomonę savaime yra vertybė. Sakydamas savo argumentus žmogus turi galimybę patvirtinti savo statusą, jaučia, kad dalyvauja socialiaame gyvenime. Tai ypač svarbu žemesnį socialinį statusą turintiems asmenims, taip pat asmenims, kurie save mažai gerbia (Schroth, Pradhan Shah, 2000, p. 462–471). Žmogus gali jausti nepasitenkinimą netgi sulaukęs gana gerų rezultatų, ir šis nepasitenkinimas gali būti susijęs su tuo, jog jam nebuvo sudaryta galimybė iki galo išreikšti savo nuomonę ar argumentus. Manoma, kad neinstrumentinis balso efektas teisingumo vertinimams yra didesnis tais atvejais, kai rezultatai nėra labai svarbūs. Jeigu rezultatai labai svarbūs, tokiu atveju sprendimai apie teisingumą būna susiję su instrumentiniais galimybės pareikšti nuomonę aspektais (Tyler, 1990, p. 117).

Kilus konfliktui abi šalys nėra linkusios suteikti teisę spręsti ginčą kam nors pašaliniam, trečiajai šaliai, tačiau tais atvejais, kai nepavyksta susitarti, o sprendimas turi būti priimtas, dažnai kreipiamasi trečiosios šalies pagalbos. Tokiu atveju tiek procedūros, tiek paties sprendimo teisingumo suvokimas labai priklauso nuo trečiosios šalies elgesio, motyvų, savybių suvokimo. Kokios yra tos trečiosios šalies arba autoriteto savybės ar elgesys, turintys įtakos jų priimamų sprendimų teisingumo vertinimui? Galima paminėti kelis iš jų: rodomą pagarbą, mandagumą, etiškumą, pastangas teisingai išspręsti konfliktą.

Pagarbos ir dėmesio rodymas didina pasitenkinimą priimamu sprendimu, jo teisingumo vertinimus. Šis efektas susijęs su neinstrumentiniu balso efekto aspektu – kaip ir galimybė pateikti savo argumentus, taip ir asmeniui rodoma pagarba rodo, jog asmuo palaikomas, ir jis jaučiasi visateisiu socialinių santykių dalyviu. Aukštesnių asmenų pagarbos ir mandagumo išreiškimas gali būti visai nesusijęs su galutiniu sprendimu ir jo palankumu, taigi šis reiškinys taip pat yra neinstrumentinio pobūdžio (Tyler, 2000, p. 117–125). Rodoma pagarba, mandagumas ir etiškumas padidina pasitikėjimą autoritetu, o kartu ir tikimybę, kad sprendimas bus suvokiamas kaip priimtinesnis ir teisingesnis. Paprastai neturėdamas jokios informacijos apie su juo susijusį sprendimą priimančią asmenį suinteresuotas žmogus tos informacijos ieško visur ir dažniausiai pirma informacija, kuria remiantis gali būti interpretuojami tolesni įvykiai,

susijusi su procedūromis bei tuo, kaip elgiamasi to asmens atžvilgiu, ar rodoma pagarba jo asmeniui, ar pripažįstamos jo teisės (Van den Bos, Vermunt, Wilke, 1997, p. 95–104). Tai, kaip su asmeniu elgiamasi, rodo, kokiai socialinei kategorijai jis priskiriamas, be to, tai turi įtakos savęs vertinimui, grupinei identifikacijai.

Daugelis veiksnių, turinčių įtakos sprendimo teisingumo vertinimui, yra susiję su nuostatomis sprendimą priimančių asmenų atžvilgiu, jų subjektyvių savybių ir veiksnių vertinimu (Valickas, 2001, p. 111–118). Kuo autoriteto vertinimas palankesnis, tuo jo priimtas sprendimas bus įvertintas kaip teisingesnis. Sprendimai dėl autoriteto patikimumo, galimybės juo pasitikėti ir objektyvumo daro didžiausią įtaką suvokiamam procedūrų teisingumui. Žmonės vertina galimybę pareikšti nuomonę, jeigu tiki, jog autoritetas yra susidomėjęs ir išklauso jų argumentus. Net tuo atveju, kai sprendimas yra nepalankus, tai, kad buvo įsigilinta į žmogaus padėtį, procedūras leidžia suvokti kaip teisingesnes (Tyler, 2000, p. 117–125).

Sprendimai apie tai, kaip sprendimus priimantys asmenys stengiasi būti teisingi, irgi yra svarbus veiksnys vertinant teisingumą (Tyler, 1990, p. 151). Omenyje turimos motyvų atribucijos. Be to, žmonėms svarbu suvokti tų, nuo kurių iš dalies priklauso jų likimas, dispozicines tendencijas. Tai padeda tiksliau numatyti būsimąją sąveiką ateityje bei tolesnius santykius. Tuo atveju, kai priskiriamos teigiamos dispozicijos ir autoritetas suvokiamas kaip besistengiantis teisingai spręsti situacijas, atsiranda ilgalaikis pasitikėjimas autoritetu. Kita vertus, išvadas galima daryti remiantis ginčą sprendžiančios šalies veiksmais. Jeigu išnagrinėjama ne visa prieinama informacija, jeigu atsižvelgiama tik į dalį informacijos ir nebandoma surinkti ir pasverti visus faktus ir argumentus, tokiu atveju ginčą sprendžiantis asmuo nebus suvokiamas kaip besistengiantis priimti teisingą sprendimą ir nepaisant sprendimo jis gali būti suvokiamas kaip mažiau teisingas. Be to, ginčą sprendžiantis asmuo ar institucija neturi būti suinteresuota kurios nors šalies laimėjimu. Šališkumas gali pasireikšti tuomet, kai sprendimas priimamas remiantis ne pateiktais argumentais ir faktais, o išankstinėmis nuostatomis.

Išvados

Subjektyvūs teisingumo vertinimai yra labai svarbus veiksnys, leidžiantis numatyti žmonių reakcijas į ginčo ar konflikto sprendimą. Nuo to, kaip asmuo vertina konkretų sprendimą – kaip teisingą ar kaip neteisingą – priklauso jo elgesys, emocijos ir pasirengimas sutikti su sprendimu.

Spręsti ginčus arba konfliktus labai sudėtinga vadovaujantis tik skirstymo teisingumo kriterijais, nes kyla tikrovės skirtingos interpretacijos problema. Ginčo dalyvis, ieškodamas tinkamo sprendimo, bando rasti asmeninės naudos ir visuotinai priimtinių normų vykdymo kompromisą. Be to, kiekvienu atveju subjektyviems teisingumo vertinimams įtakos turi labai daug skirtingų situacinių ir dispozicinių veiksnių. Tam, kad priimtas sprendimas būtų suvokiamas kaip teisingas, būtina naudoti „teisingas“ procedūras. Socialinės psichologijos tyrimai įrodo, kad tos procedūros, kurios padeda sudaryti galimybę aktyviai pareikšti nuomonę, kai autoriteto kompetencija, etiškumas ir nesuinteresuotumas nekelia abejonių, kai išnagrinėjama visa prieinama informacija, yra suvokiamos kaip teisingos, o kartu didinama sprendimo priėmimo ir vykdymo tikimybė, pasirengimas paklusti sprendimui ir palaikyti sprendimus priimančią autoritetą.

Apibendrinant galima pasakyti, kad daugeliu atvejų sprendimai, susiję su procedūrinio teisingumu, daro teigiamą įtaką pasitenkinimui ginčo sprendimo procesu. Šis efektas ypač stipriai pasireiškia sulaukus neigiamų rezultatų ar sprendimų. Renkantis ginčo sprendimo būdą suvokiamas procedūros teisingumas yra vienas iš svarbiausių veiksnių. Procedūros suvokiamos kaip teisingesnės tuo atveju, kai jos suteikia galimybę kontroliuoti procesą arba tiesiog galimybę išreikšti savo argumentus. Be to, labai svarbi informacija apie tai, kad autoritetai yra etiški ir nešališki, kvalifikuoti ir besistengiantys įgyvendinti teisingumą.

LITERATŪRA

1. **Grienberger I. V., Rutte G., van Knippenberg A. F. M.** Influence of Social Comparisons of Outcomes and Procedures on Fairness Judgments // *Journal of Applied Psychology*. 1997. Vol. 82. No. 6.
2. **Hegtvedt K. A., Killian C.** Fairness and Emotions: Reactions to the Process and Outcomes of Negotiations // *Social Forces*. 1999. Vol. 78. No. 1.
3. **Karstedt S.** Coming to terms with past in Germany after 1945 and 1989: public judgments on procedures and justice // *Law & Policy*. 1998. Vol. 20. No. 1.
4. **Lind E. A., Tyler T. R.** *The Social Psychology of Procedural Justice*. – New York: Plenum Press, 1988.
5. **Pepitone A., L'Amand K.** Justice in cultural context: a social-psychological perspective // *Cross-Cultural Research*. 1997. Vol. 31. No. 2.
6. **Rawls J.** *A theory of justice*. – Cambridge: Harvard University Press, 1971.
7. **Shapiro D. L., Brett J. M.** Comparing Three Processes Underlying Judgments of Procedural Justice: A Field Study of Mediation and Arbitration // *Journal of Personality and Social Psychology*. 1993. Vol. 65. No. 6.
8. **Schroth H. A., Pradhan Shah P.** Procedures: Do We Really Want to Know Them? An Examination of the Effects of Procedural Justice on Self-Esteem // *Journal of Applied Psychology*. 2000. Vol. 85. No. 3.
9. **Suslavičius A., Valickas G.** *Socialinė psichologija teisėtvarkos darbuotojams*. – Vilnius, 1999.
10. **Tyler T. R.** Social justice: outcome and procedure // *International Journal of Psychology*. 2000. Vol. 35. No. 2.
11. **Tyler T. R.** *Why people obey the law*. – New Haven: Yale University Press, 1990.
12. **Tyler T. R., Boeckmann R. J., Smith H. J., Huo Y. J.** *Social Justice in a Diverse Society*. – Colorado: Westview Press. 1997.
13. **Valickas G.** Paklusnumo įstatymams psichologiniai aspektai // *Psichologija*. 2001. Nr. 23.
14. **Van den Bos K., Vermunt R., Wilke H. A. M.** Procedural and Distributive Justice: What Is Fair Depends More on What Comes First Than on What Comes Next // *Journal of Personality and Social Psychology*. 1997. Vol. 72. No. 1.
15. **Wagstaff G. F.** Equity Versus Equality in Allocations to Adults and Children // *Journal of Social Psychology*. 1997. Vol. 137. No. 4.
16. **Майерс Д.** *Социальная психология*. – Питер, 2000.

THE INFLUENCE OF DISTRIBUTIVE AND PROCEDURAL CRITERIA ON SUBJECTIVE JUSTICE JUDGEMENTS**Assistant Alfredas Laurinavičius**

Law University of Lithuania

Summary

Living in society requires a co-ordination of interests, and one of the co-ordination rules is a rule of justice. Subjective justice judgements are related to a degree to which an individual accepts a resolution of a situation. Justice judgements are very important in cases of argument and dispute resolution. Subjective justice judgement is a compromise between self-interest situation resolution and necessity to follow socially acceptable norms and rules of justice. The author analyses factors influencing subjective justice judgements in a dispute resolution context. Some problems of practical application of justice theories are also outlined.

Keywords: social psychology, justice